

QUERIEUZE VOGELS

Isabel Waidner
Querieuze vogels

Vertaald uit het Engels door
Annelies de hertogh & Els de Roon Hertoge

Leesmagazijn 2021

D O S T O -
Y E V S K Y
W A N N A B E
© 2 0 1 7
L E E S
M A G A Z I J N
© 2 0 2 1

Vertaalster Annelies de hertogh ontving voor deze vertaling een projectbeurs van het Vlaams Fonds voor de Letteren en vertaalster Els de Roon Hertoghe ontving een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

De vertalers danken tegenlezer Freiko Calle voor zijn kritische blik en waardevolle commentaren.

NUR: 300 ISBN: 978-90-831727-0-5 LEESMAGAZIJN N°71
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

Voorwoord

Wat gebeurt er als irrelevante actoren in een verhaal de teugels in handen krijgen? Als niet de conventionele menselijke personages, maar marginale zaken als een trui, een tapijt of de taal zelf het narratief bepalen?

In de experimentele novelle *Querieuze vogels* heeft de in 1974 in Duitsland geboren Britse auteur Isabel Waidner deze vraag als uitgangspunt genomen. Zo komen we in de openingsscène de volgende actoren tegen, die zowel abstract als concreet kunnen zijn: de klankovereenkomst tussen ‘formica’ en ‘formidabel’, het afgebeelde paard en de woorden *On y va!* op de trui van Belà Gotterbarm, het getande patroon op het tafelblad, een grasparkiet, de complementariteit van een gehoefde vogel en een gevleugeld paard. Dit zijn nog maar de eerste van de vele elementen die de plot zullen sturen. De traditionele menselijke personages zullen vooral achter de gebeurtenissen aan lopen.

‘Transliteracy’, of ‘transgeletterdheid’: zo noemt Waidner het schrijfprocedé dat hen[≈] hier heeft toegepast in een stijl die hen als ‘queer avant garde poetics’ bestempelt.^Δ Hen creëert een revolve van marginale zaken en koppelt die aan hun eigen activisme als queer en non-binair auteur. Iedere actor in het verhaal is ontstaan uit combinaties van taalspel, inhoudelijke associaties, autobiografische elementen, Googleresultaten, kledingmaterialen en meer. Om de lezer deel te maken van de ‘blinde vlekken’ die hen zelf ervaart als non-native speaker, stopt hen hier en daar een Duits woordje of zinnetje in de Engelse tekst. Zelfs de bladspiegel heeft Waidners woordkeus mede bepaald: hen

≈ Isabel Waidner geeft er de voorkeur aan dat er naar hen wordt verwezen met de genderneutrale voornaamwoorden ‘hen’ en ‘hun’.

Δ Waidner licht dit procedé uitgebreid toe in hun proefschrift *Experimental Fiction, Transliteracy & Gaudy Bauble: Towards A Queer Avant-garde Poetics* (2016, University of Roehampton, Londen), waarin ook de novelle zelf is opgenomen.

gebruikt bij voorkeur korte woorden en enkele regelafstand om compacte blokken tekst te verkrijgen, ter ondersteuning van de inhoudelijke densiteit.

Laten we bij wijze van voorbeeld eens kijken hoe het personage Icy Pet tot stand is gekomen. Het gelijknamige hoofdstuk begint met een uitvoerige beschrijving van een tapijt met een roze-bruin-cappuccinokleurig pioenrozenpatroon. Het patroon is deels geïnspireerd door de meetkundige patronen van de Nederlandse kunstenaar M.C. Escher. Het roze en bruin is een echo uit Waidners verleden als medewerker van een tweedehands platenwinkel, toen er weleens plaatjes van de obscure Amerikaanse hardcoreband Pink and Brown door hun handen gingen. Het ritme in de herhalingen van de eerste alinea is ingegeven door Waidners eigen muzikaliteit; hen speelde zelf in verschillende bandjes. Verder is er de alliteratie van pioenrozen, patroon, polyester, later nog uitgebreid met prototype en protopolyester.

Zodra het patroon het narratief gaat domineren, geeft Waidner het stukje door aan een andere, voorheen onbeduidende actor: het polyester waaruit het tapijt is vervaardigd. Om van polyester een relevante actor te maken, schakelde Waidner naast hun eigen fantasie ook Google in. Daarbij kwamen de acroniemen ICI (Imperial Chemical Industries) en PET (Polyethyleentereftalaat) voorbij, die zich onmiddellijk opdrongen als de woordspeling Icy Pet, 'ijskoud huisdier'.

Tot zover Icy Pet, en dan alleen nog maar haar naam. Ook haar vogelachtige uiterlijk, haar karakter en handelingen zijn het product van een hele stroom subjectieve associaties.

Het resultaat van deze werkwijze is een tekst die volkomen anders uitpakt dan de auteur van tevoren had kunnen bedenken. En precies zo zal het PD Belahg vergaan met

haar onorthodoxe detectiveonderzoek: de zoektocht naar de verdwenen scenarioschrijfster voor de tv-serie brengt de aflevering voort van diezelfde tv-serie.

Het is voor ons overigens nog een hele puzzel geweest om al die vormelementen te bewaren. Alliteratie en woordspelingen waren niet overal te handhaven, maar dit konden we elders vaak compenseren. Hetzelfde geldt voor de terugkerende dubbelzinnige verwijzingen naar honden en paarden. Ergens hebben we een klein stukje herschreven (met de zegen van de auteur) omdat de Googleresultaten waarop Waidner voortborduurde in ons geval totaal anders waren. En omdat we het Belgisch-Nederlands wel als een soort onderhand kunnen beschouwen in het door het Noord-Nederlands gedomineerde uitgeverland, konden we de verleiding niet weerstaan het te laten meedoen aan de opstand der marginale zaken. Hier en daar zal de lezer dus een zuidelijk getint woordje tegenkomen.

Als lezer kun je dit alles natuurlijk niet weten, en je hoeft het ook niet te weten. Er valt genoeg te genieten als je de tekst gewoon over je heen laat komen. En dat is precies wat Waidner met *Querieuze vogels* wil aantonen: dat literatuur die experimenteert met taal en vorm niet per se als onleesbaar hoeft te gelden.

Els de Roon Hertoge en Annelies de hertogh

Voor Lisa Blackman (Blaulip).

Tullep

Een formidabel micropaard maakte sprongen op een formica tafelblad. Ah, 't is Tullep. Tullep maakte sprongen op grasgroen formica. Ze graasde, kennelijk. Verder stond er een witte plastic laptop op de tafel. Iemand was het toetsenbord aan het mishandelen. Ze verrichtte baanbrekend werk, kennelijk. Baanbreker Belà Gotterbarm droeg een geruite rok van Beirendonck, tennissokken en sleetse sportschoenen. Ze droeg haar zachtkatoenen trui met Pegasusprint. De Pegasus op Belà's trui steigerde en spreidde haar vleugels. Roze flitsen en groene graffiti op extra zacht katoen manifesteerden Pegasusenergie. Tullep daarentegen gedroeg zich op het formica tafelblad als een formidabele vrouwelijke hengst. Terwijl de Pegasus op Belà's trui een paard met vleugels was, was Tullep een grasparkiet met atypisch gehoefde poten. Ha, Peggy! Tullep, ha. Met haar vlerken wijd gespreid schraapte Tullep over formica. Was dit territoriaal gedrag? Een wederzijds 'rot op'? Of een macho patstelling? Ha, Paardensmoel! Tullepot, ha. Maar dit was geen territoriale patstelling. Dit was niet *Highlander* (1996), de Britse fantasy-actiefilm. Dit was een bijeenkomst van rechteloze dingen. Dit was een pottenparty. Een voetjes-van-de-vloerfuif van de arbeidersklasse. Een konkelende klik? Gehoefde Gevleugelde Dingen onder elkaar. Van het ene Gehoefde Gevleugelde Ding tot het andere. Van mythologische Chimaera tot genetisch chimerisme. Peggy <3 Tullep. En Tullep <3 Peggy. Ze brachten elkaar op ideeën. En dit was nog maar het begin.

Belà Gotterbarm schreef potentieel baanbrekende apart-garde fictie. In een sociale huurwoning op de tien-

de verdieping van een flat in Harpur Street, Centraal-Londen, stond Belà's witte plastic laptop op het formica oppervlak. Zich niet bewust van de pottenparty die voor haar neus aan de gang was, werkte Belà aan het script van een nieuwe achtdelige televisieserie met als werktitel *Querieuze vogel*. Volgens de regisseur/productie leider Tracey B. Laulip moesten de opnames ZSM van start gaan, als het even kon gisteren. Belà had beloofd om tegen de volgende middag een sfeer-en-milieu-schetsende pilot-aflevering vol verwickelingen klaar te hebben.

Belà's grasparkiet en het tafelblad met zijn patroon van hondstanden (vvvvv) bleken invloed uit te oefenen op het schrijfproces, meer dan, zeg, Peggy de Pegasus. Met het grasparkiet-hondstandenmysterie voor haar neus bedacht Belà een generiek kanariekarakter. Voor Belà was de kanarie de vogelhond bij uitstek: etymologisch is 'kanarie' afgeleid van het Latijnse woord *canis*, genitief *canarius*, dat we bijvoorbeeld terugzien in het Franse *canine*, dat hoektand ofwel hondstand betekent. Belà typte het woord 'Kanarie'. Goed. *Querieuze vogel* begon als volgt: 'Kanarie.' Kanaries zijn afkomstig van de Canarische Eilanden, of *Insula Canaria*, letterlijk 'Hondeneiland', zo genoemd omdat er grote honden leefden. Tullep daarentegen was niet afkomstig van Hondeneiland, maar van het Isle of Dogs in het Londense East End. Dat maakte van Tullep echter nog geen vogelhond van nature. Ze had te veel weg van een merrieveulen. Een merrieveulen is een jong wijfjespaard. Etymologisch zou het woord 'Dog' uit 'Isle of Dogs' bovendien een verbastering zijn van een oudere benaming 'Duck', als in 'Eendeneiland', of 'Dyke', als in 'Super-Dijkeneiland'. Het dijkerige spatte van Tullep af.

In Belà's tweede kladschrift verving ze de Kanarie, de vogelhond bij uitstek, nota bene door een grasparkiet. Ze deletete 'Kanarie' en typte 'Gehoefde grasparkiet'. Wat? Waarom?! Tullep was geen vogelhond bij uitstek! Maar dit

was de Pegasus van Belà's trui die op haar achterste poten ging staan. Dit was Peggy de Pegasus die voor Tullep haar volle gewicht in de schaal wierp. Van Gehoefd Gevleugeld Ding tot Gehoefd Gevleugeld Ding. Gehoefde Gevleugelde Dingen onder elkaar. Dit was de pas opgerichte GGD-alliantie (de alliantie van Gehoefde Gevleugelde Dingen) die haar invloed aanwendde. Dit was de GGD-alliantie die in vliegende vaart het *Querieuze Vogelscript* binnendrong. Was het een campcoup? Een butchputsch? Een aanval op generieke dingen? Peggy mobiliseerde haar voetjes-van-de-vloerreserves en leek wel onder stroom te staan. Roze flitsen om haar hoofd. Groene graffiti. Peggy was zo energiek. Peggy belichaamde GGD-solidariteit en een we-gaan-ervoormentaliteit. Klaar om in te rukken. De uitdrukking *On y va!* liep in metallic letters richting de zoom van Belà's trui.¹ Peggy was een nomadische Pegasus van het ajuus-en-tot-nooit-meer-zienstype. Dit was Peggy, de laten-we-'m-smeren-Pegasus. Dit was *Aufnimmerwiedersehen* Peggy. Peggy stond al te trappelen om de benen te nemen en ze zou niets of niemand ontzien. Op weg naar buiten walste Peggy over de Querieuze Kanarie heen. Peggy walste over de generieke Kanarie heen en effende zo de weg voor haar Gehoefde Gevleugelde Verwant, Tullep.

Dit was slecht nieuws voor het script van *Querieuze vogel*. In alle opzichten slecht nieuws. Na een veelbelovende start was *Querieuze vogel* realtime aan het ontsporen. Ajuus, generieke Kanarie. Ajuus, vogelhond bij uitstek. Belà Gotterbarms tweede kladschrift zag er als volgt uit:

'Querieuze vogel Pilotaflevering (Gotterbarm, 201x)

Gehoefde Grasparkiet Van Het Isle Of Dogs.
Gehoefde Grasparkiet Vertrekt Naar Canary Wharf.
? Vindt De Hond In De Pot.'

Voetnoten 1 t/m 33 → p. 118

Toen Belà opkeek van haar laptop, was Tullep verdwenen. Tullep?! Tullep! Het raam stond op een kier. Vogel gecorrumpeerd door wispelturige Pegasus? ‘Gehoefde Grasparkiet Vertrokken Naar Het Isle Of Dogs’? Naar het Super-Dijkeneiland, een ingebeelde vesting. Een ingebeeld Fire Island² in het Londense East End. Een insulair Old Compton Street³, of Hebden Bridge⁴ a/d Theems. Belà Gotterbarm brak *Querieuze vogel* vroegtijdig af, ondernam een grondige kostuumwissel en ging Tullep achterna. Dit was nog geen campcoup, en al evenmin een butchputsch. Maar het was een begin.

Tracey Biryukov Laulip

Tracey Biryukov Laulip woonde in een sociale huurwoning van 30 m² op de 10de verdieping van een flat in Harpur Street, district WC1N. Tracey woonde hier al sinds 1991. Tracey B. Laulip, beter bekend als Blaulip. ‘Blaulip’ was blijven hangen. De bel ging. Blaulip deed open. O, hallo! Het was privédetective (PD) Belahg. Hallo hallo! Al vanaf het begin leken Tracey B. Laulip en PD Belahg op elkaar als een soort Gilbert & George. Ze waren niet direct de lesbische evenknie van Gilbert Prousch (1943-) en George Passmore (1942-). Ze waren ook niet direct ‘Zingende en Levende Sculpturen’. Hun gezichten waren niet bedekt met veelkleurig metaalpoeder en ze droegen geen bij elkaar passende kostuums. En toch was er onmiskenbaar een Gilbert & Georgeachtige gelijkenis.

Blaulip droeg haar azuurblauwe T-shirt met witte ministerretjes en haar camouflagejoggingbroek uit de Tesco. PD Belahg droeg haar overhemdbloes van Comme Des Garçons met Mexicaans geïnspireerde pomponnetjes langs knoopsgaten en borstzak en een joggingbroek van Y-3 Hero. Zowel PD Belahg als Blaulip droeg tennissokken in sleetse Adidas-sportschoenen. Blaulip liet de PD een 30 cm lang, grof gebeeldhouwd voorwerp zien dat leek op een idool, een afgodsbeeldje of een ploertendoder. Belahg, kijk. Bij nader onderzoek bleek het om een primitief model van een grasparkiet te gaan, royaal gelakt in blauw en wit, met een karmijnrode, een bloedbevleekte? mond? Kloeklipje, zei Blaulip stellig. Dit was Kloeklipje, kennelijk. Volgens Blaulip was Kloeklipje de vrouwelijke hoofdrolspeler in de aangekondigde tv-serie *Querieuze vogel*. ‘Heb je even een bic voor me?’ onderbrak PD Belahg haar.